

Stressmotverkande miljö hos Gustaf Ek på gamla soldattorpet Mostugan i Forssa

En jäktad lärare klagade nyligen bittert över hur en lärare skall kunna ge barnen något utöver den rena kunskapsmeddelelsen, något som gör att barnen bättre skall klara av allt arbete som läggs på dem utan att de själva blir stressade.

Samtidigt som så många människor blir mer och mer stressade finns dock ute i våra bygder människor som dagligen lever i en stressmotverkande miljö. En av dessa är 85-årige rallaren, skogsarbetaren och spelmannen Gustaf Ek, Mostugan, Forssa, strax utanför Katrineholm.

Vi fick ställa bilen vid Mogetorp och vandra till fots fram till det lilla soldattorpet Mostugan. Det ligger på en höjd i en glänta i skogen. På förstugutrappan ligger en ren trasmatte. Vi stiger in i stugan som består av ett större rum med takbjälkar och vitmenat tak och ljusa tapeter på väggarna samt ett mindre, som är kök. Det är pryddigt pyntat. Blommor finns det också, bl. a. pelargon, St Paula.

Torpet saknar elektriskt ljus men det finns ett flertal fotogenlampor, bl. a. en taklampa med porslinskupa. Väggarna pryds av tavlor som var vanliga på 1800-talet. Madonna med Jesusbarn och naturligtvis det regerande kungahuset med Oscar II, Gustaf V och dåvarande arvtogaren till kronan prins Gustaf Adolf, sedermera Gustaf VI Adolf.

Signaturen njuter av tystnaden. Inte ens något irriterande bilsurr stör friden. Det är väl just en sådan här miljö som en stressad människa behöver uppleva då och då för att finna igen sig själv och komma i takt med livet. Men det slår mig plötsligt: Hur är det att alltid ha så här tyst? Just då faller min blick på ett trebent bord vid ett av fönstren. På bordet står den tingest som för många naturälskare blivit en fruktansvärd plåga: en transistorapparat. Men här — rätt använd:

— Den är ett mycket bra sällskap. Jag lyssnar på alla gudstjänster och på gammaldansmusik, på Calle Jularbo, Gnesta-Calle och alla spelmannslag. Så ensamt och tyst är det inte. Jag har nära till grannarna. De plogar vägen åt mig på vintern. Det är nära till affären också. I går var jag in till Katrineholm. Akte buss. De gamlas dag som ärligen firas i Östra Vingåkers kyrka är jag alltid med på. Kyrkliga syföreningen ordnar den. Det skall de ha heder och tack för, de duktiga fruarna. Sist kom de till och med och hämtade mig, berättar Gustaf Ek.

När spelmannen Gustaf Ek sätter fiolen till hakan existerar ingen annan värld än musikens. Trots att fingrarna har blivit stela finns den genuina känslan för musikens väsen kvar och de låtar han spelar upp är bevis på att gamla spelmanstakter sitter i.

SOLDATTORP

Han bor i det soldattorp fadern Karl Johan Ek fick köpa in. Det ligger på Oppunda allmänning. Från början hade det sex tunnland odlingsbar jord. Nu växer det igen. Skogen tar överhanden. Soldattorparlivet var hårt. Fadern var som knekt ofta hemifrån. Hustru och barn fick arbeta med torpet.

— Men det var högtidsstunder då far kom hem. En gång var han utkommenderad till vakttjänstgöring på Långholmen i Stockholm. När han kom hem hade han mycket att berätta. En gång frågade han en intern varför denne satt på Långholmen.

— Jag höll i en ände på ett rep, blev svaret.

— Ja men det var väl inget att hamna här för, sade far.

— Jo, det var en oxe i andra änden på repet, svarade färgen.

Far hade 24 tjänstgöringsår. 25 måste han ha för att få den pension på 25 kr om året som en knekt hade rätt på. Men far blev

övertalad att frångå knektsynslan vid 24 år. Han fick ingen pension men som kompensation fick han köpa soldattorpet han bodde på till en skäligen summa.

RALLARE

Innan Ek blev skogsarbetare var han först ute på anläggningsarbeten och byggde kraftverksanläggningar. Men den roligaste tiden upplevde han som rallare.

— Jag var med och byggde järnvägsbanan Järna — Nyköping — Norrköping 1913. Att vara rallare var ett lättare men drygt jobb. Nubben fick vi använda. Men kom någon till arbetet rörd av sprit, fick de varning. Efter tre varningar blev det avsked. Rallarna var hyggliga, präktiga och fina karlar som satte flikehjärtan i brand. Vi rallare var ofta till Algotbodavägen vid Bråviken, där prins Carl hade sitt sommarresidens Fridhem. Och vi gick dit för att det fanns så granna flickor där. Dalkullor. Som tjänade hos de kungliga. Det fanns fina djur på slottet också att titta på. Prins Carl red nästan varje dag förbi vår arbetsplats.

— Ett omtyckt lördagsnöje var att gå ned till Getå brygga och titta på när de slagfärdiga kullorna bykte tvätt. Ja, vi tittade förstås också på när de kungliga kom för att hälsa på prins Carl. En gång stod vi på parad på ömse sidor om bryggan då drottning Sophia och Oscar II kom på besök. De fick ankra med sin stora båt ute på Bråviken och föras med en mindre båt till land.

KANALBYGGARE

Ek har också varit med och byggt Tisnare kanal 1912. I Katrineholm var han med om vattenledningsarbeten 1907. Han har många glada minnen från danserna på Folkets hus.

1914 dog fadern. Ek flyttade hem och övertog skötseln av torpet. Då måste han också bli skogsarbetare. Han har haft kor, en dragare, oxe, men det var länsgesedan.

— Jag hade tjänat mer om jag hade haft råd att köpa en häst och delta i körningarna på allmänningen, säger Ek, som fyllt 85 år i år nu och njuter sitt otium under mycket stillsamma förhållanden.

— "Hönsa" är de enda jag har att tala med. Fem stycken är det. De har hållit mig med ägg hela sommaren. Men det finns mycket vilt här, räv och hök, så det är inte alls säkert att jag får ha dem kvar.

— För fyra år sedan avled min hushållerska. Så nu är jag helt ensam.

PA MALMAHED

Ek exerceerade 1900—02, var med om manöver i Närke. Hans kompani låg i Malmköping, på den tiden bestående av några få gårdar, handelsbod och regementbas.

— Kung Oscar och de andra kungligheterna tackade av regementet innan vi gav oss iväg på manövern.

— Vi fick skyldra gevär i 20 minuter sen gick vi från Malmköping till Närke. Vi övernattade i Kilsmo. Men vi fick snabbt retirera från Hjälmaren ända tillbaka till Vingåkers kyrka. Vi var så utmattade när vi kom dit att vi lade oss på ett nyupptaget potatisland och använde blasten till huvudkuddar.

— Jag hade mycket lätt för mig i exercisen — och mycket bra. En kaptan — som gav mig en slant till en öl, var närapå för snäller. Han var religiös. Men sen fick vi en kaptan som var förskräcklig. Han hade varit i den tyska armén. Drillad i den prussiska andan satte han skräck i alla beväringar. Mitt kompani bestod av 125 man. Vid repetitionsövningarna var det fler beväringar än knektar. Nu är indelningsverket borta och alla knektar är beväringar.

Ögonen spelar på den andligt vitala 85-åringen. De blänker till då och då. Precis så måste han sett ut då han tittade på dalkullorna vid Getå brygga.

FIOLSPELARE

Det dröjde inte länge förrän Ek plockade ner fiolen från väggen. Spelmanstakterna finns kvar i sinnet och fingrar — även om de blivit litet stela med åren. Då han sätter fiolen till hakan sluter han sig inom sig själv och låter sig upptagas helt av musiken. Sen berättar han:

— Den här fiolen är mitt käraste och finste minne. Min första fiol kostade fem kronor.

När jag hade lärt mig låtar tyckte jag att jag skaffa mig en bättre fiol här är minst 65 år och Norrköping. Mitt sinne fick jag arvt från min lärde mig spela tidigt. Minns musikdirektör C J man mycket då han var nist i Östra Vingåkers berättar Ek och spela Kjellmans vals Barnets d rask takt följer Livet i skogarna och många andra. Det spritter i benen jag får lust att ta en svängom i stugan. Ek låter på många danser och

— Det var vanligt att spela men skulle trakteras med. Men jag hade karaktär att nej. Det måste vara något allting. Blev det för mycket sämre att spela. När det spelmannsstämman nästa år i Vingåker, då skall jag dit. Det roligaste som finns på spelman. Det finns inget blir så glad av, säger Ek som lat militärs för att höra sin sin krafts dagar.

GAMMAL BIBEL

Även om musiken upptar stor plats i Eks liv finns det så böcker, bl. a. Carl Lewens memoarer, och på en hylla hörn ligger 1883 års bibel i på uppdrag av Brittiska Svenska Bibelsällskapet. I sliten. En raritet värd per

— Ja, men den får ligga länge jag finns kvar. Jag att det blir länge till. När så att man blir äldre får det gott att få komma älderdoms hemmet. Men i skall jag handla och stå

Litet iver och brådska det trots allt i denna miljö. Men brådskan är plåga som topprider El jämt som klockan på tickar, lika jämt går El lita tillvaro. Det är det ett besök hos Gustaf Ek avstressande faktor.

Är det inte så att en kontakt med den äldre generationen vare sig de bor här i gan eller annorstädes får en människa som lever mitt uppe i arbetsföra ålder att stanna tänka och lyssna och njuta nödvändig livets källa — och kontemplation.